

Események, rendezvények

A Bükk Nemzeti Park salgótarjáni Baglyas Vár Látogatóközpontjában 2014. május 15-én felavatták a Magyarhoni Földtani Társulat egyik alapító atyja, KUBINYI Ferenc carrarai márványból faragott szobrát.

***

Két évtized szünet után újraindult a várjárképzés Magyarországon, a 2014/2015-ös tanévben Komlón, Bányaterenyén és Lőrinciben kezdődött meg az oktatás.

***

2014. augusztus 20-án a HUNGEO résztvevői a Magyarhoni Földtani Társulat nevében megkoszorúzták a hévizek atyjának, PÁVAI VAJNA Ferencnek hajdúszoboszlói szobrát és a magyar földtan legnagyobb mecénása, gróf. SEMSEY Andor balmazújvárosi kastélyában lévő szobrát és arcképét.

VII. Tudomány- és Technikatörténeti Konferencia Szilágysomlyó 2014. június 26–29.

Az Erdélyi Magyar Műszaki és Tudományos Társaság (EMT) nem csak Bányászati, Kohászati és Földtani Konferenciákat rendez meg évente, hanem egy Tudomány- és Technikatörténeti Konferenciát is, amelynek egyik témáját ugyancsak a földtudományok adják. Idén a VII. rendezvényre került sor. A konferencia tudományos bizottságát az EMT Tudománytörténeti Szakosztályának társelnökei, WANEK Ferenc és KÁSA Zoltán alkották. A konferenciának mintegy 50 résztvevője volt Erdélyből és Magyarországról.

Az első napon egész napos kirándulás volt a környéken, a második napon pedig az előadásokra került sor.

A kirándulás vezetője és a konferencia kiadványában szereplő kirándulásvezető írója WANEK Ferenc volt. Írása útikalauzként is jól használható erről a turisztikailag alig ismert vidékről. A kirándulás földtani és technikatörténeti látványok mellett főleg kultúrtörténeti emlékeket mutatott be. Földtani szempontból maga Szilágysomlyó is érdekes, az itt emelkedő magányos Magura-hegy egy a környező kainozoos dombvidékből kiemelkedő kristályos rög. A medenceterületet kelet és dél felől a Meszes- és Réz-hegységek határolják, amelyek kristályos aljzatán már kevés mezozoos és kainozoos üledék-takaró is megőrződött. A medenceterületen, Sarmaság határában megtekintettük a ma már felhagyott nagy lignitkülfejtést, amely a magyarországi Bükkaljai Formációnak felel meg. Kultúrtörténeti szempontból több, kazettás mennyezetű, magyar templom, egy román fatemplom és a környék Ady-emlékei említésre méltók. Szilágynagyfaluban megkoszorúztuk MAJOR Miklós helybeli tanár sírját, aki néprajzi és földtani kutatásokat is folytatott, és őslénytani gyűjtése eredményét a budapesti Földtani Intézetnek adományozta.

Az előadási napon a plenáris előadást GYARMATI G. Péter tartotta a magyar számítástechnika hőskorának számító 1958–1968 közötti évtized történetéről, amelynek maga is aktív részese volt. A további előadások témája az informatika, a geológia, a biológia és fizika, a matematika, a földrajz és a technika története volt, valamint a tudománytörténet népszerűsítése. Az alábbiakban csak néhány olyan előadást említek meg, amelyek a földtudományokat érinti.

A geológiatörténeti szekcióban VICZIÁN István egy kevésbé ismert, 18. századi debreceni mineralógus, NAGY Sámuel munkásságát ismertette, aki különösen egy német munka magyar nyelven való

átdolgozásával és a jénai Asványtani Társaság magyar titkáraként szerzett maradandó érdemeket a tudományág történetében. WANEK Ferenc a helyszín iránti tiszteletből egy Szilágysomlyón működő tanárról, MÁRTONFI Lajosról beszélt, aki főleg a foraminiferák őslénytanában ért el kiváló eredményeket. BREZSNYÁNSZKY Károly a Magyar Királyi Földtani Intézet szerbiai térképezési munkálatait ismertette az I. világháború alatt. PÁPAY László a dunántúli fekete és kemény barnaszenekekről való ismereteinket foglalta össze.

A többi szekció keretében is elhangzottak földtudományi szempontú előadások. OLÁH-GÁL Róbert megemlékezett PÁTER Károlyról is, aki a 20. századi talajtan és agrokémia egyik kiemelkedő egyénisége volt. BARTHA Lajos ABT Antal, a kolozsvári Tudományegyetem fizika professzora munkásságára hívta fel a figyelmet, akinek egyik fő kutatási területét a földmágneses jelenségek képezték, és mágneses ásványokat is vizsgált. HEVESI Attila két gyerekeknek szóló földrajzkönyvet mutatott be a 18. század derekáról, GYALAKÚTI LÁZÁR János és Szatmárnémeti PAP István munkáit. Szinte az egyetlen fiatal előadó, LENGYEL Hunor Kolozsvárról arról számolt be, hogy 2001-ben véletlenül fedeztek fel Kolozsváron egy nagy kézirat-, térkép- és fényképgyűjteményt, amely CHOLNOKY Jenő ottani tanári éveinek a termése volt. Különösen értékesek terepi jegyzőkönyvei. A hagyaték őrzésére és feldolgozására alakult meg a Cholnoky Jenő Földrajzi Társaság, amely közkinccsé igyekszik tenni ezeket a dokumentumokat a hagyatek.cholnoky.ro honlapon. A technikatörténeti szekció keretében BITAY Enikő, MÁRTON László és VÉGVÁRI Ferenc a székelyföldi vasgyártás történetét mutatták be.

VICZIÁN István

V. Kőzettani és Geokémiai Vándorgyűlés Révfülpöl 2014. szeptember 4–6.

A Kőzettani és Geokémiai Vándorgyűlés (KGV) idén immár ötödik alkalommal került megrendezésre. A Vándorgyűlés 2010-ben azzal a céllal indult, hogy évenként összehozza a témában dolgozó hazai kutatókat, hallgatókat, valamint, hogy lehetőséget teremtsen a szakterület tudományos eredményeinek megvitatására és a kapcsolatépítésre. Első alkalommal 30 fő jelent meg a rendezvényen, most viszont már 50 felett volt a résztvevők száma, többségük fiatal. Közöttük, idén először, a Magyarhoni Földtani Társulat és a Szervező Bizottság — szakmai zsűri javaslata alapján — előadói díjakat osztott ki. Az V. KGV szervezését az MTA–ELTE Vulkanológiai Kutatócsoport, a SZTE ÁGKT Vulcano Kutatócsoport és a Magyarhoni Földtani Társulat vállalta magára.

Az előadások 4 szekcióban folytak, amelyek során számos hazai intézmény mutatta be tudományos eredményeit. Így például: KIRÁLY Edit (MFGI) és munkatársai az MFGI-ben működő LA-ICP-MS műszert és lehetőségeit ismertették. CZUPPON György (MTA CSFK FGI) és munkatársai az MTA CSFK FGI-ben zajló stabil- és nemesgáz-izotóp mérésekről számoltak be ausztrál kalcit- és fluorit-teléretek vizsgálatán keresztül. FINTOR Krisztián (SZTE ÁGKT) a SZTE ÁGK tanszékén lévő Raman-mikroszkóppal végzett vizsgálatok jelentőségét mutatta be kondritmeteoritok kutatásával összefüggésben. HÁMORNÉ VIDÓ Mária (MFGI) az MFGI-ben végzett szerves kőzettani vizsgálatának módszertanát és eredményeit ismertette. TÖRÖK Kálmán (MFGI) és kollégái az ELTE KGT-n lévő

Fluidzárvány laboratóriumban és az ELTE TTK Raman spektroszkópiai laboratóriumban végzett kutatási eredményeit mutatta be alsókéreg eredetű zárványok vizsgálatában. Bozsó Gábor (SZTE ÁGKT) pedig a SZTE ÁGKT-n működő XRD-vel végzett, a szikes üledékek agyagásványtani és elemadszorpciós tulajdonságait vizsgáló kutatásait ismertette. A színvonalat nagyban emelték azok a nemzetközileg is magasán jegyzett kutatási eredményekről szóló előadások, amelyeket a hazai közönség több esetben elsőként ekkor hallhatott. Így például: KELE Sándor (MTA CSFK FGI) ismertette az ETH Zürich Földtani és Geokémiai Intézetében végzett, recens travertínókból és mésztufákból származó minták „Clumped” izotópvizsgálatainak eredményeit, valamint LUKÁCS Réka és kollégái (MTA-ELTE VKCS) bemutatották az ugyanott végzett in-situ LA-ICP-MS cirkon U-Pb geokronológiai eredményeit a Pannon-medence miocén Si-gazdag vulkáni képződményeinek keletkezésére vonatkozóan. KISS Balázs és munkatársai (MTA-ELTE VKCS) csomádi amfibolokon végzett LA-ICP-MS nyomelemvizsgálati eredményeket ismertettek, valamint BATKI Anikó (MTA-ELTE VKCS) és SOGRIK Edina is először számolt be a Ditrói alkáli masszívum területén újonnan talált ijolit közettestek eredetéről. Mindezek mellett BENKÓ Zsolt, grazi poszt doktori időszaka alatt, munkatársaival kialakított genetikai elméletét bizonyította a Duluth Complex egy intrúziójához kapcsolódó ércesedésre vonatkozóan, valamint több előadást is hallhattunk a Tokaji-hegység vulkanológiai megismerésével kapcsolatban SZEPESI János (MTA-ELTE VKCS) és kollégái, valamint ZELENKA Tibor (ME ÁFI) előadásában. NÉMETH Bianka (MFGI, ELTE KGT) alsó kéreg eredetű zárványok ásványaiban lévő szilkátolvadékok-zárványok fő- és nyomelem-geokémiai változékonyságát elemezte a fluidum-közet kölcsönhatások értelmezéséhez. SZAKMÁNY György (ELTE KGT) és munkatársai magyarországi csiszolt kőeszközök nyersanyagának azonosítási lehetőségeit és korlátait; HORVÁTH Attila (ME ÁFI) és társai az úrkúti mangánércesedés újabb kutatási eredményeit; valamint UDVARDI Beatrix (MFGI) és kollégái a kulcsi felszínmozgáshoz kapcsolódó üledékek geokémiai vizsgálati eredményeit bemutató előadásuk tovább színesítették a programot.

Az előadások mellett 23 poszter került bemutatásra. A Vándorgyűlések történetében először a posztereket szóban, rövid, lényegre törő előadások formájában is ismertethették a résztvevők. A hallgatói kategória előadásait és poszttereit 8 fős zsűri értékelt, és tett javaslatot előadói díjak odaítélésére. A résztvevők általános véleménye szerint ez a prezentációs forma remek lehetőséget adott az előadók személyes megismerésére és a munkákra való figyelemfelkeltésre.

A zsűri (elnök: BAKSA Csaba, titkár: SÁGI Tamás, tagok: BENDŐ Zsolt, BENKÓ Zsolt, CSILLAG Gábor, KIRÁLY Edit, PÉTERDI Bálint, ZELENKA Tibor) és a közönség döntése alapján a következők vehettek át előadói díjakat és könyvjutalmakat a Magyarhoni Földtani Társulattól, a GeoLitera Kiadótól és a Szervezőbizottságtól:

A zsűri díjazottjai: I. MOLNÁR Kata, II. SKULTÉTI Ágnes, III. SZEMERÉDI Máté, IV. SOÓS Ildikó, V. APRÓ Mihály és megosztott VI. OBBÁGY Gabriella és WALTER Heléna. Közönségdíjban részesültek: OBBÁGY Gabriella, MÉSZÁROS Előd.

A Vándorgyűlés a második napon kirándulással folytatódott, amely a Balaton-felvidék bazaltos vulkáni képződményeinek bemutatását célozta meg. A szakmai napot CSILLAG Gábor (MFGI) vezette, aki a bazaltvulkanizmus és a földtani–geomorfológiai környezet kapcsolatát bemutató tudományos előadással indította a napot, majd gyönyörű napűtésben járhattuk végig a Fekete-hegy és Szentbékállá feltárásait. A nap lezárása Szentbékállán, az Öreg-hegy fogadóban elköltött borkóstolás vacsora volt.

A Közéleti és Geokémiai Vándorgyűlés ötödik születésnapját egy színvonalas, konferenciaközleményeknek is helyet adó absztr-

raktöket megjelentetésével ünnepelte. Az érdeklődők számára a PÁL-MOLNÁR Elemér és HARANGI Szabolcs által szerkesztett kötet limitált számban még igényelhető a Vándorgyűlés szervezőinél.

További újdonság volt idén, hogy a Vándorgyűlés keretében HARANGI Szabolcs ismeretterjesztő előadást tartott, amelynek témája a vulkanológia 21. századi perspektívái volt.

A Vándorgyűléshez kapcsolódó fényképek megtekinthetők az alábbi linken: https://picasaweb.google.com/112251542545440756402/2014_5_Kozettani_es_Geokemiai_Vandorgyules?authkey=Gv1sRgC1On8sDWu5W4Tw#

A VI. Közéleti és Geokémiai Vándorgyűlés szervezését a Szegei Tudományegyetem Ásványtani, Geokémiai és Közéleti Tanszék és vezetője M. TÓTH Tivadar vállalta. Terveik szerint az ideihez hasonlóan, szeptember első hetében, az Erdélyi-középhegység (Hegyes-Drócsa) területén rendezik meg.

HARANGINÉ LUKÁCS Réka

A Mátra ásványvagyon szakmai ankét Gyöngyösorosziban (2014. 09. 18.) és Földtudományi értékek nyomában a Novohrad–Nógrád Geopark területén (2014. 09. 19.)

Az MFT 2013. évben indította el a magyarországi bányászat megújulását megalapozó ankét sorozatát, amelynek hatodik rendezvényére Gyöngyösorosziban került sor. Ugyanakkor a 2012-ben elindított, évente két alkalommal megrendezett „Földtudományi, bányászati és kultúrtörténeti értékeink nyomában” témájú terepbejárás-sorozat, amely ötödik alkalommal a Novohrad–Nógrád Geopark területének meglátogatását tűzte ki céljául. E két rendezvény tematikájának a helyszínének közelsége inspirálta a szervezőket arra, hogy két napos rendezvényt szervezzenek.

A rendezvény első napjának programja a „Mátra ásványvagyon” szakmai ankét, házigazdája a Biocentrum Kft. volt Gyöngyösorosziban. Az ankét színvonalas előadásokon, majd a Toka-patak menti terepbejáráson mutatták be a Mátra földtanát, ásványi nyersanyagait, vízföldtanát és környezeti problémáit, utóbbiak szakszerű megoldását.

BAKSA Csaba megnyitóját követően ismertette a Mátra földtani kutatásának történetét, a 18–19. századfordulótól napjainkig. ZELENKA Tibor és társszerzőinek előadása a Mátra hegység neogén vulkanizmusáról és nyersanyagairól szólt. A hegység földtani viszonyait és nyersanyagait bemutató előadásblokkot FÖLDESSY János és társszerzőinek az érckutatásról szóló előadása zárta.

Majd víz- és környezetföldtani jellegű előadások következtek. SOMODY Anikó a Reck környéki felszín alatti víz és a környező hévízrendszerek kapcsolatáról, FÖLDING Gábor a gyöngyösorszi terület környezeti kármentesítéséről és jelenleg is folyó rekultivációjáról tartott információgazdag előadást. A második előadásblokkot házigazdánk, MAGYAR Balázs előadása zárta, amelyben a földtudományi értékek védelmének szép példáját mutatta be Gyöngyösorszi példáján.

Az előadásokat követően került sor az „Ásványok háza — Gyöngyösorszi” kiállítás megnyitójára. A megnyitóból MAGYAR Balázs néhány gondolatát érdemes felidézni: Gyöngyösorszi térségében közel 100 éven keresztül folyt intenzív ércbányászati tevékenység, amelynek az érdeklődő nagyközönség felé történő bemutatására kerül sor. A Biocentrum Kft., egy félbehagyott ipari beruházás területén egy 900 m²-es csarnokváz átalakításával, 2014-re létrehozta Gyöngyösorszi és a Kárpát-medence bányászati értékeit bemutató kiállítását. A kiállítóteremben 10 000 hazai és kárpát-medencei ásvány, valamint a helyi bányászat történelmét

bemutató tablók láthatók, míg a külső kiállítóterületen műszaki berendezések kerültek bemutatásra. Az Ásványok házában lett kiállítva az 1998-ig Tatabányán működő SZABÓ József Geológiai Technikum (Szakközépiskola) néhány ereklyéje is.

A Toka-patak menti terepbejárás első megállója az Altáróbló kilépő savas bányavíz semlegesítésére létrehozott üzem megtekintése volt. Itt, a Nitrokémia Zrt. szakembere, HORDÓS István mutatta be a vízkezelő technológiai lépéseit, és a kicsapott fém-hidroxidokat tartalmazó, veszélyes hulladékként ártalmatlanításra kerülő vörösiszapot. A tisztított bányavíz az üzemből a Toka-patak medrébe jut.

A második megálló a kármentesített Ipari-víz-tározó volt. A jelenleg Nitrokémia Zrt. kezelésében lévő területet és az elvégzett környezeti munkákat a Mecsek Öko nyugalmazott vezérigazgatója, BERTA Zsolt ismertette. A szakmai ankétot és terepbejárást követően a Biocentrum Kft. ünnepi vacsorával látta vendégül a résztvevőket.

A második napon a Salgótarjáni Bányászati Múzeumot és a Novohrad–Nógrád Geopark földtani érdekességeit látogattuk meg.

A Salgótarjáni Bányamúzeum az egykori salgótarjáni bányakolónia területén található. Helyi múzeumi szakember vezetésével tekinthettük meg a nógrádi szénmedence múltját, műszaki emlékeit, a szénbányászat 19–20. századi technológiáját bemutató kiállítást. A város szívében található József lejtős akna eredeti vágatrendszerében tettünk sétát. 1965-ben nyitották meg hazánk első, föld alatti bányászati múzeumaként, amelyet 1980-ban ipari műemlékké nyilvánítottak. 2005-ben újranyitották az állandó kiállítást.

A nemzetközileg is ismert Ipolytárnóci ösmeradványok természetvédelmi területet SZARVAS Imre mutatta be. A magyar–szlovák határ mentén, Ipolytárnóc tőszomszédságában, a földtörténeti múlt csodálatos emlékei kerültek felszínre. A Borókás tanösvényen követhettük nyomon az őslényi értékeket, a terület őskörnyezetét elpusztító, egyben betemető vulkáni katasztrófának, valamint a speciális konzerválódási körülmények nyomait. A terület 1995-ben az összeurópai természeti örökség részévé vált, Európa Diplomát kapott. Központja — Tarnóci Ősélőhely néven — 2000-ben felkerült a Világörökség Várományosi Listájára, nevezése folyamatban van. A terület a 2010-ben a Globális Geoparkok Hálózatának tagjai sorába emelt Novohrad–Nógrád Geopark beléptető kapuja.

A kövületes rétegeket 1836-ban fedezték fel, de csak 1944-ben sikerült országos természetvédelmi oltalom alá helyezni. További évtizedek után a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság kezelésébe került, és 1986-ban megnyílt a Borókás-árok geológiai tanösvény.

2009 óta látható itt a bükkábrányi lignitbányából kimentett 5 db ősfenyőből álló facsoport. A nap második felében PRAKALVI Péter mutatott be két feltárást.

A Nógrádszakál melletti Párizs-völgyi szurdok évezredek óta folyamatosan formálódó, 300–350 m hosszú, zezugos lefutású, egyes helyeken 20–25 m magas, szűk völgy, amelyet az időszakosan lezúduló patak vésett ki az idősebb kőzetekben.

Utolsó megállónk a Sámsonháza melletti Vár-hegy, amelyet az 1960–70-es években itt működő kőbánya tett földtani szempontból is értékelhetővé. A rétegek egy kb. 13–18 millió év közötti intervallum történéseit rögzítették.

A rendezvény első napján több mint 60 fő, a második napján 35 fő vett részt.

CSENYI Tibor

Triász és eocén képződmények a Zsámbéki-medencében és a Budai-hegységben 2014. október 3–4.

Az MTA Szedimentológiai Bizottsága és az MFT Általános Földtani Szakosztálya közös szervezésében, immár hatodik alkal-

mal került sor terepi szakmai kirándulásra. A rendezvény célja a szedimentológiai, szerkezetföldtani jelenségek, általános földtani megfigyelések és következtetések és rétegtani megállapítások terepen, a feltárások helyszínén történő megfigyelése, bemutatása, esetenként szakmai megvitatása, több esetben külföldi szakemberek részvételével. A kiválasztott témák és helyszínek aktuális eredményekhez, vagy kutatási területekhez kötődnek, segítve ezzel az új eredmények megismerését, illetve az aktuális szakmai kérdések széleskörű megvitatását.

Idén a Gerecse K-i, DK-i valamint a Budai-hegység Ny-i területein, a triász rétegtanban és platformfejlődés vizsgálatában elért új eredmények bemutatása, továbbá a budaörsi szerkezeti zónában a triász és eocén képződmények kontaktusának és a felső-eocén rétegsor kifejlődésének ismertetése volt a cél. A kétnapos rendezvény a Zsámbéki-medencében található Strázsa-hegyi kőfejtőben indult, ahol a Környe-Zsámbéki szerkezeti vonal mentén, a Buchenstein Formáció jellegzetesen zöld tufaképződményeit tartalmazó ladin medencefáciesű rétegsor rátalolódását figyelhettük meg a fiatalabb nori Földolomitra. Az impozáns feltárást követően az epöli kőfejtőben a Földolomit és a Dachsteini Mészke formációk átmeneti rétegsorával ismerkedhettünk meg, ahol kiválóan tanulmányozhatóak voltak a Lofér-ciklusok, valamint a dolomitosodás folyamatának ezekhez kapcsolódó jellegzetességei. A nap végére igazi szedimentológiai csemegeként az adyligeti Remete-szurdokban és a Hosszúerdő-hegy kőfejtőjében a Dachsteini Mészke platform belső rámpalejtőjének üledékei láthatók. Különösen nagy élmény volt ez azoknak, akik a tavalyi szakmai kiránduláson, a Duna-balparti rögzök területén ugyanennek a platformnak a külső peremét is láthatták. Az első napon 23-an vettünk részt, a feltárást és a földtani jelenségeket HAAS János, HIPS Kinga és BUDAI Tamás mutatta be.

A második nap mostoha időjárása ellenére is 16-an jártak végig gyalogosan a Budaörs felett húzódó kopár sziklafelszínű hegyvonulatot a Kálvária-hegytől a Törökugratóig. A késő-eocén szerkezetalkulás aktív zónájában zajló üledékképződés számos tektono-szedimentológiai jelenséget produkált a ladin, „diplomoparas” Budaörsi Dolomitba települő felső-eocén sziklás tengerparti törmeléken üledékes rétegsorban. Az üledékdeformáció számtalan fajtáját, a tektonikai szerkezetek jellegzetességeit, irányát, korát igazoló szinszediment tektonikai jelenségeket láthattuk a Budaörsi-hegyek gerincén, majd a törmeléken rétegsorba teléreként települő kovásodott bryozoás márga teléreket és a törmeléklet lefedő felső-eocén karbonátokat tanulmányozhattuk az Odvas-, illetve az Út-hegyen. Az előző nap folytatásaként HIPS Kingától és HAAS Jánostól új eredményeket tudhattunk meg a Budaörsi Dolomit dolomitosodásával kapcsolatban. A két napos szakmai rendezvény a Törökugrató meredek sziklafalainál ért véget, amelyek tetején részletesen megfigyelhettük a hidraulikus breccsásodás kialakulásának lépéseit is. A második nap felkért szakmai nap vezetője MAGYARI Árpád volt.

A kirándulásokon szép számban vettek részt egyetemi hallgatók is, így nem csak a jelenlegi, hanem a felnövekvő szakmai generáció is sokat tanulhatott a két szakmai nappól.

KERCSMÁR Zsolt

Geotóp nap 2014. október 4., 11.

A geotóp nap célja, hogy a laikus érdeklődők, családok, gyerekek számára terepi körülmények között közel hozza a földtudományi ismereteket, felhívja a figyelmet a földtudományi értékek, geotópok védelmének jelentőségére. A geotópok ebben az értelemben földtani, földtudományi, esztétikai, tudománytör-

téneti, geomorfológiai szempontból érdekes, különleges, védendő élettelen természeti értékeket jelentenek. Egyben kiváló alkalmat kínálnak arra, hogy bepillantást nyerjünk a földtörténet valamely korábbi időszakának jellegzetes képződményeit létrehozó folyamatokba. Geotóp nap címmel elsőként Németországban szerveztek a nagyközönség számára rendezvényeket, ahol a geotóp védelem (élettelen értékek védelme) a természetvédelem elkülönült szakterülete.

A 2014-ben, Magyarországon hetedik alkalommal került megrendezésre a Geotóp nap elnevezésű országos programsorozat a korábbi Magyar ProGEO Egyesületből a Magyarhoni Földtani Társulat szakosztályává szerveződött ProGeo Földtudományi Természetvédelmi Szakosztály és a Földművelésügyi Minisztérium Tájvédelmi és Nemzeti Parki Főosztálya közös koordinálásában. A szervezők és a célközönség számára is mozgalmas időszak miatt idén két hétvégén: október 4-én és október 11-én várták programok az érdeklődőket. A megosztott programszervezés jó döntésnek bizonyult: a programok és a résztvevők száma is viszonylag egyenletesen oszlott meg a két időpont között.

Október 4-én összesen 8 helyszínen: Békéscsabán, Csölyospáloson, Fertőrákoson, Miskolcon, Somlővásárhelyen, Salgóbanán, Tatán és Tokajban voltak programok, amelyek között volt kerékpáros túra, vezetett geotúra, barlanglátogatás, vulkánkitörés modellezés; a programokon összesen több mint 220 résztvevő volt jelen. A szervezők a Bihari Tűrák KHE, a Magyar Földtani Védegyelet, a Marcel Loubens Barlangkutató Egyesület, a Bakony-Balaton Geopark, a Novohrad–Nógrád Geopark, a Tarjáni Szabadidősport Klub, az ELTE Tatai Geológus Park, a Gerecse Természetvédelmi és Barlangkutató Egyesület, az MTA ELTE Vulkanológiai Kutatócsoport, a DE Tájvédelmi és Környezetföldrajzi Tanszék, a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság, a Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság voltak.

Október 11-én 6 tervezett rendezvényből végül 5 helyszín programjai kerültek lebonyolításra összesen 420 feletti résztvevővel. A helyszínek ezen a napon Aggteleken, Balatonfüreden, Budapesten a Hárs-hegyen, Cserépfalun, illetve Pécsen voltak, a programok szintén változatosak: a kedvelt és jól bevált szakvezetéses geotúrák mellett ezen a napon is volt vulkánkitörés modellezés, barlanglátogatás, csillagászati bemutató, geojászóház. Az október 11-i programok szervezésében az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, a Magyar Földtani Védegyelet, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság, MTA ELTE Vulkanológiai Kutatócsoport, DE Tájvédelmi és Környezetföldrajzi Tanszék, a Guru Barlangkutató Egyesület, a Debreceni Hexasakk és Természetjáró Egyesület, a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság és a Szatmárberegi Tájvédelmi Körzet munkatársai működtek közre.

A két napon együttesen közel 650 résztvevő vett részt védett földtudományi értékeket bemutató, népszerűsítő programokon, amely a korábbi évekhez képest messze kimagasló létszám. Fontos eredményként tartjuk számon, hogy néhány bevált helyszín esetében iskolás csoportok és más érdeklődők már kifejezetten keresik és várják ezeket a programokat. Köszönet illeti a rendezvények lebonyolítását, előkészítését és meghirdetését tevékenyen segítő valamennyi rendezőt, szervezőt, túravezetőt. A Magyarhoni Földtani Társulat ProGEO Földtudományi Természetvédelmi Szakosztálya a rendezvény folytatásáról döntött november 14-i szakosztályülésén. A jövő évi geotóp napi rendezvények időpontját 2015. október 3-ban és 10-ben jelöltük meg. Várjuk mindazok jelentkezését, akik a megjelölt időpontban hasonló jellegű rendezvényvel szeretnének hozzájárulni a hazai földtani értékek megismertetéséhez, védelméhez.

NOVÁK Tibor

XVI. Székelyföldi Geológus Találkozó, Várfalva, 2014. október 23–26.

Az idei székelyföldi találkozóra Székelyföld összefüggő területén kívül, az attól nyugatra elterülő Aranyosszéken került sor. Ez a terület azonban történelmileg joggal nevezhető székely vidéknek. Aranyosszék Orbán Balázs is a Székelyföldhöz sorolta.

A konferenciához szorosán csatlakozott egy másik rendezvény, tanítványai és barátai október 23-án Kolozsváron, a Sapientia Egyetemen ünnepelték WANEK Ferenc 70. születésnapját. Ezt az ünnepséget a kolozsvári Koch Antal Geológiai Társaság szervezte. Innen vonult át a közönség jó része este Várfalvára.

Az első napon, október 24-én volt a kirándulás, amelyet az egész konferenciához hasonlóan WANEK Ferenc vezetett. Ezen Aranyosszék földtani viszonyaival ismerkedtünk meg. A terület nyugati része az Erdélyi-középhegységhez, azon belül a Bedellőhegyi-takaróhoz tartozik, amelyet középső–késő-jura kori ofiolitösszetétel és a föléje települt késő-jura–kora-kréta „Stramberg-típusú” mészkő alkot. Ezeket legszebben a Torda hasadéknál láthattuk. Aranyosszék nagyobb része az Erdélyi-medence nyugati peremvidékére esik. Itt rétegtani sorrendben felsorolva: badeni könnyen faragható mészkövet (Hidas), gipsztelepet (Mészkő község), kövületes mészkövet (Csegez), szarmata mélyvízi, agyagos rétegeket (Inakfalva) és pannóniai deltalejtők képződményeket (Hidas) tekintettünk meg.

Sínfalva határában az Aranyos folyó kiterjedt negyedidőszaki kavicssteraszait láthattuk. Kultúrtörténeti szempontból jelentősek a felvinci református templomban újonnan felfedezett Zsigmond-korabeli freskók. Mészkő községben megkoszorúztuk a falu volt unitárius lelkészének, az író és társadalomszervező BALÁZS Ferencnek a mellszobrát.

A szakmai előadások a község művelődési házában voltak. Ki kell emelni a helybeli önkormányzat nagyfokú segítőkészségét. Az előadások között a legtöbb őslénytani témájú volt. MAGYAR Imre és két tanítványa, BOTKA Dániel és DÁVID Ildikó az Erdélyi-medencére is kiterjesztették a Pannon-medencéből ismert ősföldrajzi vizsgálataikat. A kolozsvári SILYE Lóránd munkatársai, KÖVECSI Szabolcs Attila (Kolozsvár) és NAGY Orsolya Réka (Budapest) „harmadidőszaki” képződmények mikropaleontológiai vizsgálatáról számoltak be az Erdélyi-medencéből. Megtudtuk, hogy a korondi aragonit gazdag kigyólenyomatokban (SOS Tibor, TÓTH Attila). SILYE Lóránd egy megírandó „Székelyföld ősmaradványai” című könyv tervezetét mutatta be.

Ásványtani témában a kiránduláson is látott ofiolitok másodlagos, főleg zeolit- és agyagásványait KORODI Enikő (Kolozsvár) ismertette. KÁTAI Orsolya Renáta (Budapest) a parajdi kőszöveti és folyadékzárvány-vizsgálatával foglalkozott. UNGER Zoltán a konkrét képződés és a mélytengeri agyaghártyákon való negatív ozmózis jelenségeit magyarázta membrán-polarizációval.

Egyéb témák között BITAY Endre (VIKUV, Cegléd) arról számolt be, hogy Tusnádfürdőn mélyfúrással sikerült 60 °C-t is elérő termálvizet találni, ahol a hőanomália még a Csomád vulkáni működésével kapcsolatos. Geomorfológiai téma volt egy szakadék gyors eróziója (SIMON Beáta, GÁL Andrea, IMECS Zoltán, Kolozsvár), valamint régi földtani térképek georeferálása (KORODI Enikő, Kolozsvár).

A tudománytörténet keretében WANEK Ferenc Aranyosszék nagy geológus szülöttjére, PÁLFY Móricra emlékezett, aki kiváló ércegeológus, a Magyar Királyi Földtani Intézet igazgatója, és a Magyarhoni Földtani Társulat elnöke is volt. PAPP Péter egy 17. századi Balatonbrazólásról, VICZIÁN István pedig TELEKI Domokos eddig ismeretlen jénai kapcsolatairól beszélt.

A találkozó kiadványai megtalálhatók az MFGI Könyvtárában.

VICZIÁN István

KUBINYI Ágoston — a Magyarhoni Földtani Társulat elnöksége által tavaly felkutatott — sírjának koszorúzására 2014. október 30-án került sor a tápiószentmártoni református temetőben.

Földtudományos forgatag 2014 2014. november 8–9.

Idén hatodik alkalommal került sor a Földtudományos forgatag megrendezésére. Az elmúlt három évben a rendezvény házigazdája a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet (MFGI) volt.

Ez alkalommal a Földtani Társulat, mint főszervező mellett a Magyar Geofizikusok Egyesülete és a Magyar Természettudományi Társulat is részt vállalt a szervezésben. Az érdeklődő nagyközönség körében már a korábbi években is népszerű és igen kedvező visszhangot kiváltó rendezvény jelentőségét ezúttal az is emelte, hogy hivatalosan, sajtótájékoztató keretében bejelentésre került a Földtudományi Civil Szervezetek Közösségének (FÖCIK) megalakulása. Utóbbi közösséget a következő kilenc civil szervezet alakította meg: a Magyar Földmérési, Térképészeti és Távérzékelési Társaság (MFTTT); a Magyar Földrajzi Társaság (MFT); a Magyarhoni Földtani Társulat (MhFT); a Magyar Geofizikusok Egyesülete (MGE); a Magyar Meteorológiai Társaság (MMT); a Magyar Természettudományi Társulat (MTT); az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület (OMBKE); a Szilikátipari Tudományos Egyesület (SZTE) és a Magyar Hidrológiai Társaság (MHT).

A Földtudományos forgatagon valamennyi társ-civilszervezet lehetőséget kapott a bemutatkozásra, poszterek és kiállítói standokon keresztül. Utóbbiak képviselőin (MFTTT, MFT, MhFT, MGE, MMT, MHT és MTT) kívül, a korábbi évekhez hasonlóan, a rendezvényen jelen voltak: a nemzeti parkok (Aggteleki, Balaton-felvidéki és Duna–Ipoly Nemzeti Park); mindkét Geopark (Bakony–Balaton és Novohrad–Nógrád); államigazgatási intézmények (Magyar Bányászati és Földtani Hivatal, Földművelésügyi Minisztérium); egyetemek (ELTE, Miskolci Egyetem); múzeumok (a Magyar Természettudományi, a Duna és a Földrajzi Múzeum); vállalkozások (Geoprodukt Kft.; Clinical Research Unit, Hungary) és természetesen házigazdánk (MFGI) is.

A kiállító szakemberek posztereik, eszközeik (mérő-, észlelő műszerek, mikroszkópok stb.), valamint gyűjteményi tárgyak (ösmaradványok, ásványok, kőzetek, fúrómagok), továbbá a bemutató információkon (szórlapok, prospektusok, térképek, színes füzetek) keresztül tartották fenn a látogatók érdeklődését. Ezen kívül, a gyermekek számára a földtudomány széles spektrumát bemutató színes geo-játsszóházak, kvízek, értékes nyeremények és ajándékok voltak az épület dísztermében.

Nagy sikere volt az intézet épületét bemutató, vezetett kör sétának (naponta 3 alkalommal), az udvaron bemutatott fizikai kísérleteknek és az alagsorban folyó „aranyosásnak” is. Nem csatlódtak azok sem, akik szép ásványokra, érdekes gyermek és szakönyvekre vágytak, vagy színes rövidfilmeket, ismeretterjesztő előadásokat kívántak meghallgatni. A két napon 14 földtani előadás hangzott el kiváló egyetemi oktatóktól és intézményi kutatóktól, szinte mindig zsúfolt teremben. Közel 20 rövidfilmet sikerült levetíteni, a népszerűbbeket akár több alkalommal is.

A házigazdák és a szervezők gondoskodtak a látogatók számára állandó útbaigazításról, büfészolgáltatásról, babasokról, orvosi szolgálatról, továbbá a kiállítók számára frissítőről és harapnivalóról.

A két napon mintegy 1500–1600 érdeklődő látogatta meg a rendezvényt. A visszatérő látogatók és kiállítók egybehangzó véleménye szerint az idei Földtudományos forgatag hangulata, színvonalja minden korábbit felülmúlt, amiért köszönet illeti a házi-

gazdát, a szervezőket és minden kiállító résztvevőt. A látogatói naplóba történt bejegyzések megerősítik azt, hogy a jövőben is nagy szükség lesz erre a rendezvényre!

A két napos rendezvényen készült fényképfelvételek megtekinthetők a MFT honlapján (www.foldtan.hu) olvasható Földtudományos forgatag programja végén.

CSERNY Tibor

NosztalGEO 2014 „A szerves geokémia aktuális kérdései” Algyő, 2014. november 14.

Az idei NoztalGEO-t (immár a harmadikat) a „közel fél évszázados” Alföldi Területi Szervezet és az MTA Geokémiai, Ásványtani és Kőzettani Tudományos Bizottság Szerves Geokémiai Albizottsága rendezte. Ez évi rendezvényünkkel az idén 70. születésnapját ünneplő HETÉNYI Magdolna akadémikus asszony, a Szegedi Tudományegyetem Ásványtani, Geokémiai és Kőzettani Tanszékének professzora előtt tisztelegtünk.

Az előadások a Magyarországon 2014-ben folyó szerves geokémiai kutatásokba engedtek bepillantást. Az előadók egyrészt a hazai kutatóintézetekben, egyetemeken és cégeknél hosszú idő óta működő szerves geokémiai műhelyek kutatói voltak, másrészt pályájuk elején tartó, fiatal kollégák. Az előadások témája így felölelte az elméleti és gyakorlati problémák széles körét; alapvető analitikai kérdések elemzésétől hévizek, szénhidrogén anyakőzetek, szénhidrogének, fiatal üledékek, talajok vizsgálatáig.

A résztvevők összetétele (és nagy száma) alapján elmondhatjuk, hogy idén is sikerült összehozni a „már régóta fiatal” kollégákat egymással és a „még nem olyan régóta fiatal” szaktársakkal.

Az elhangzott előadások:

VETŐ István, PALCSU László, SAJGÓ Csanád, FALUS György, CSIZMEG János, KIRÁLY Csilla, SENDULA Eszter: Hogyan szorítja ki a természet a kőolajat CO₂-vel és hogyan őrzi meg ezt a gázt a felszín alatt — a Kisalföld példája

MILOTA Katalin: A geokémiai adatok szerepe a medence-modellezésben

HÁMORNÉ VIDÓ Mária: A Mátyáshegyi Formáció szerves kőzettana és termikus érettsége a Budai-hegységben

ORBÁN Richárd: Kvantitatív fluoreszcens spektroszkópia szerves kőzettani alkalmazása a MOL Kutatási Laboratóriumokban

SAJGÓ Csanád, GALICZ Zsuzsa, BRUKNER-WEIN Alice: Az olajpalák szerves kőzettani beosztása és a pirolízisre alapozott szerves fációsuk kapcsolata

FEKETE József, SAJGÓ Csanád, KÁRPÁTI Zoltán: Aquatermolízis alkalmazása a szerves geokémiában

CZIRBUS Nóra, HETÉNYI Magdolna, NYILAS Tünde: A Rock-Eval pirolízis alkalmazásának lehetőségei a talajok vizsgálatában

A rendezvényre a magadott határidőig 59 regisztráció érkezett. Ezzel szemben az előadások kezdetére a teljes létszám 70 fő lett. Az előadónap megnyitásként SAJGÓ Csanád méltatta HETÉNYI Magdolna munkásságát, kiemelte szakmai karrierjének legfontosabb állomásait. Az előadónap jó hangulatban telt, az előadások nagy érdeklődés mellett zajlottak.

KISS Balázs

Személyi hírek

KECSKEMÉTI Tibort, Társulatunk tiszteleti tagját Geofil Díjjal tüntették ki. A díjat KORDOS László alapította 2010-ben azzal a szándékkal, hogy a Kárpát-medence földtani értékeinek felismerésében és megismerésében meghatározó szerepet játszó szakemberek mun-

káját elismerjék. A díjat, melyet idén is a Miskolc Város Napján rendezett ünnepségen adták át, tagtársunk a geomuzeológia terén kifejtett kimagasló és eredményes tevékenységéért kapta.

***

A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából, az MTA Elnöksége kiemelkedő tudományos életműve elismeréseként Eötvös József-koszorúval tüntette ki SZEDERKÉNYI Tibort, a földtudomány doktorát, a Pécsi Tudományegyetem Földtani Tanszéke nyugalmazott tanszékvezető egyetemi tanárát, az Alföld és a Dél-Dunántúl medencealját alkotó metamorf és magmás képződmények kőzettani kutatásában elért eredményeiért, továbbá Magyarország nagyszerkezeti felépítésének modern szemléletű rekonstrukciója terén kifejtett tudományos munkásságáért.

***

KLEB Béla lemondása után TÖRÖK Ákos lett a Földtani Közlöny szerkesztőbizottsági tagja.

Dr. VITÁLIS György 85. születésnapjára 2014. október. 13.

Kedves Gyurka bátyánk, Hölgyeim és Uraim, kedves Kollégák, Barátaim!

Nem mindennapi eseményre gyűltünk ma össze. VITÁLIS György, a magyar geológia és geológus társadalom egyik emblematikus és megbecsült alakja életkorát tekintve keveseknek megadatott szép számot ért meg. Sokszor tapasztaljuk, hogy a ritka, értékes emberek életük delén itt hagyják a földi világot — valószínűleg azért, hogy fent újabb municiót nyerjenek — és ezzel pótolhatatlan hiányt okozva azoknak, akik szerették, becsülték és tisztelték őket. VITÁLIS György — hála Istennek — mindannyiunk örömeire megajándékozott bennünket azzal a megtisztelő lehetőséggel, hogy együtt ünnepelhetjük 85. születésnapját itt, ebben a baráti körben.

A „név kötelez” hangzik a régi mondás. Gyurka bátyánk családneve az életerőt, a vitalitást sugallja. Kettős jelentése van ennek az ő esetében. Generációkra visszamenő tudós, geológus felmenők sarja. Selmebányai gyökerekkel és a magyar földtanban örökre bevésődött érdemekkel rendelkeznek ősei. Ő maga, mint a Fasori Evangélikus Gimnázium egykori tanulója otthonról is és az Alma Matertől is olyan municiót kapott életre szólóan, ami meghatározta pályafutását.

VITÁLIS György érdemeit és munkásságát nehéz lenne egy rövid köszöntőben összefoglalni. Ezért én, mint felkért, de érdemtelen prókátor csak néhány momentumot villantanék fel, meghagyva a részletesebb laudációt azoknak a kollégáknak, akik vagy tanítványokként, vagy közvetlen munkatársként voltak szerencsések az elmúlt sok évtizedben az ő közelségét élvezni.

Gyurka bátyánk életútja a Magyar Állami Földtani Intézettől a Szabó József Geológiai Technikumban való több évtizedes tanári munkásságon át a hidrogeológia, a műszaki földtan, a szilikátipar nyersanyag-ellátottsági problémáinak kutatásán át a MÁFI Dokumentációs Főosztályán vezetőként végzett tevékenységéig színes és sokrétű feladatok megoldásában gyakorolta szeretett hivatását, amelyet csaknem 300 nyomtatásban megjelent munkája is fémjelez.

Számos tudományos egyesületnek tagja, tiszteleti tagja, így a

Magyarhoni Földtani Társulatnak, a Magyar Hidrológiai Társaságnak, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulatnak egyaránt.

Kedves Gyurka bátyánk!

Kívánok Neked Társulatunk és a magam nevében hosszú életet, jó egészséget és jó szerencsét. Isten éltesse sokáig.

BAKSA Csaba

Gyász hírek

Szomorúan tudatjuk, hogy tagtársunk, BARABÁSNÉ STUHL Ágnes életének 87. évében elhunyt.

Szomorúan tudatjuk, hogy LARROUDÉ-SAÁRY Éva gyémánt-diplomás geológus, író, költő, fotó- és festőművész a Svájci Magyar Irodalmi és Képzőművészeti Kör és a Ticinói Magyar Egyesület) volt elnöke életének 85. évében váratlanul, rövid szenvedés után elhunyt.

2014. november 28-án elhunyt KAPOLYI László (sz. 1932. 06. 07.) bányamérnök, szerkezetépítő mérnök, energetikus, közgazdász, üzletember, politikus. 1983 és 1987 között Magyarország ipari minisztere, 1985-től a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja. Kutatási területe a kőzetmechanika és az energiagazdálkodás volt.

Emlékük szívünkben és munkáinkban tovább él!

Könyvismertetés

BARTHA Dénes, NAGY László és OROSZI Sándor (szerk.): Vadregényes erdőtáj — a Börzsöny

A közelmúltban jelent meg a az Ipoly Erdő Zrt. kiadásában, a tájat a teljesség igényével bemutatni kívánó, 600 oldalas mű. Három nagy részre oszlik: Természet és táj; Ember és táj; A Börzsöny felfedezése.

A Természet és táj c. résznek a hegység földtani örökségét és jelenlegi viszonyait — vulkánosságát, ásványait-közeteket, ősmaradványait, domborzatát, talajait, éghajlatát — bemutató első nyolc fejezete:

KARÁTSÓN D.: Tűzből született hegyvilág — időutazás a földtani múltban;

KRISTÁLY F., SZAKÁLL S., ZAJZON N.: A mélység titkai — ásványok, kőzetek nyomában;

SZEBERÉNYI J.: Egy roncsvulkán világa — a börzsönyi tájak;

SZEBERÉNYI J.: Fakadó vizek — források, patakok, tavak a Börzsönyben;

NAGY L.: Hóviharoktól a zivatarokig: a börzsönyi klíma;

RAJKAI K.: Az élet forrása az avar alatt — talajok a Börzsönyben;

HABLY L.: Ősnövények titkai — a múlt erdői;

DULAI A.: Ősállatok nyomai — eltűnt tengerlakók.

A könyv kapható az Ipoly Erdő Zrt. erdei boltjaiban (Katalinpuszta, Diósjenő, Kismaros, Nagymaros), illetve a konyv@ipolyerdo.hu e-mail címen postai utánvétellel is megrendelhető. Fogyasztói ára: 4935 Ft. A kötetet jó szívvel ajánlom a Börzsöny szerelmeseinek, a szerzőtársak nevében is.

KARÁTSÓN Dávid